

2026-01-0734

ODLOČBA U-I-69/25

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Sindikata farmacevtov Slovenije – SIFARM, Ljubljana, ki ga zastopa Odvetniška pisarna Ščernjavič, d. o. o., Domžale, na seji 26. februarja 2026

odločilo:

Člen 21a Zakona o lekarniški dejavnosti (Uradni list RS, št. 85/16, 77/17, 73/19, 186/21 in 112/24) ni v neskladju z Ustavo.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Predlagatelj izpodbija 21.a člen Zakona o lekarniški dejavnosti (v nadaljevanju ZLD-1), dodan z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o lekarniški dejavnosti (Uradni list RS, št. 112/24 – v nadaljevanju ZLD-1D), po katerem farmacevtski strokovni delavci, ki pri izvajalcih lekarniške dejavnosti izdajajo zdravila in izdelke za podporo zdravljenja ter ohranitev zdravja, ne morejo uveljavljati ugovora vesti. Predlagatelj navaja, da je do uveljavitve ZLD-1D, upoštevajoč, da ZLD-1 ugovora vesti posebej ni urejal, veljalo, da ima farmacevt kot zdravstveni delavec pravico do ugovora vesti skladno s 56. členom Zakona o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 23/05 – uradno prečiščeno besedilo, 23/08, 14/13, 64/17, 73/19, 82/20 in 32/25 – v nadaljevanju ZZDej). Izpodbijana določba naj bi pomenila absolutno in splošno izključitev pravice do ugovora vesti, kar pomeni njeno izvotlitev. Predlagatelj zatrjuje, da pravice do ugovora vesti ni dopustno absolutno izključiti, temveč se tudi ta človekova pravica uresničuje neposredno na podlagi Ustave, zakonodajalec pa je na podlagi izrecnega zakonskega pridržka dolžan z zakonom urediti način njenega uresničevanja. Zato naj bi bila izpodbijana določba že iz tega razloga v neskladju s 46. členom Ustave.

2. Če bi Ustavno sodišče presodilo, da izpodbijana določba ne pomeni nedopustne izvotlitve pravice do ugovora vesti, predlagatelj zatrjuje, da gre za nesorazmeren poseg v to človekovo pravico (46. člen Ustave). Meni, da je cilj posega (zagotoviti enak dostop vseh pacientov do zdravil) legitimen in da je izpodbijani ukrep primeren za doseg tega cilja. Vendar pa po mnenju predlagatelja ukrep ni nujen, saj bi zakonodajalec lahko enako učinkovito cilj dosegel z blažjimi sredstvi (npr. zagotovitev prisotnosti farmacevta brez uveljavljenega ugovora vesti v posamezni lekarni, uvedbo izjeme za nujna stanja ipd.). Poleg tega naj zakonodajalec ne bi preveril in izkazal, da zasledovanega cilja ni bilo mogoče doseči z drugimi ustrežnejšimi in predvsem (po svoji naravi) milejšimi (blažjimi) ukrepi. Izpodbijani ukrep naj bi bil tudi nesorazmeren v ožjem pomenu besede, saj naj bi namreč farmacevtskim strokovnim delavcem, ki želijo uveljavljati ugovor vesti, preprečeval življenje in delo v skladu z njihovimi etičnimi načeli oziroma njihovo vestjo, pri čemer naj bi bili vsakodnevno izpostavljeni velikim moralnim oziroma osebnim stiskam. V primeru uveljavljanja ugovora vesti bi bili ti posamezniki z veliko verjetnostjo izpostavljeni delovnopravnim sankcijam (disciplinski postopki, odpovedi pogodb o zaposlitvi), posledično pa bi bila ogrožena njihova socialna varnost in bi bilo poseženo v njihov občutek osebnega dostojanstva, ki jim ga daje poklicno udejstvovanje. Predlagatelj navaja še, da lahko farmacevtski strokovni delavci, ki imajo določena verska, filozofska ali druga osebna prepričanja, brez kakršnihkoli

težav opravljajo veliko večino farmacevtskih storitev oziroma svojih delovnih nalog, ne da bi pri tem uveljavljali ugovor vesti. Po mnenju predlagatelja navedeno pretehta nad zgolj nekoliko večjima trajno in nemoteno preskrbo z zdravili in zagotavljanjem farmacevtske obravnave, ki ju v celoti tako nikoli ni mogoče zagotoviti.

3. Predlagatelj zatrjuje tudi neskladje izpodbijane določbe z načelom enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave. Navaja, da so farmacevti edina skupina zdravstvenih delavcev, ki ne morejo uveljavljati ugovora vesti, čeprav delujejo v okviru javne zdravstvene službe tako kot zdravniki, medicinske sestre in drugi delavci, ki to možnost imajo. To naj bi prišlo še posebej do izraza pri zdravstvenih delavcih v bolnišnicah in zdravstvenih zavodih na terciarni ravni. Izpodbijani 21.a člen ZLD-1 naj bi namreč izključeval pravico do ugovora vesti pri vseh farmacevtskih strokovnih delavcih, ki pri izvajalcih lekarniške dejavnosti izdajajo zdravila in izdelke za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja, torej tako pri farmacevtskih delavcih v lekarniških zavodih na primarni ravni kot pri tistih v bolnišnicah in zdravstvenih zavodih na terciarni ravni. Po mnenju predlagatelja imajo torej v istem zdravstvenem zavodu druge skupine zdravstvenih delavcev (npr. zdravniki, medicinske sestre) pravico uveljavljati ugovor vesti, farmacevtski strokovni delavci pa ne.

4. Državni zbor v odgovoru navaja, da se je pred sprejetjem ZLD-1D tudi za magistre farmacije uporabljal ZZDej. Opisuje potek postopka sprejemanja ZLD-1D. Navaja, da je prvotni predlog določal, da bi bil ugovor vesti magistra farmacije dopusten, če pri tem ne bi bilo neposredno ogroženo pacientovo življenje oziroma zdravje, in povzema mnenje Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora (v nadaljevanju ZPS), ki je opozorila na pomanjkljivosti takšnega predloga, zaradi katerih ta predlog ni bil sprejet. Državni zbor poudarja, da nasproti pravice do ugovora vesti v 46. členu Ustave stojijo zelo pomembne pravica do zdravstvenega varstva (51. člen Ustave) in v njenem okviru pravica do prostovoljnosti zdravljenja ter pravica do dostopa do zdravil, pravica do osebnega dostojanstva (34. člen Ustave), pravica do zasebnosti in osebne pravice ter v okviru tega nedotakljivost telesne in duševne integritete posameznika (35. člen Ustave) ali pravica do svobodnega odločanja o rojstvih otrok (55. člen Ustave). Po mnenju Državnega zbora z določitvijo alternativne možnosti oskrbe z napotitvijo v drugo lekarno ne bi bilo upoštevano, da je lekarniška dejavnost javna zdravstvena služba, s katero se zagotavljata trajna in nemotena oskrba prebivalstva in izvajalcev zdravstvene dejavnosti z zdravili ter farmacevtska obravnava pacientov. Navaja, da pravica do zdravstvenega varstva vključuje tudi elementa geografske in ekonomske dostopnosti do zdravstvenih storitev oziroma zdravil in da je treba v zvezi z zagotavljanjem kakovostne in učinkovite preskrbe z zdravili upoštevati tudi problematiko pomanjkanja magistrov farmacije in farmacevtskih tehnikov, ki so se pripravljene zaposliti v lekarnah.

5. Mnenje je poslala Vlada, ki navaja, da je bila na področju zdravstvenih dejavnosti pravica do ugovora vesti urejena na dveh mestih, in sicer v 49. členu Zakona o zdravniški službi (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 58/08, 40/17, 49/18, 66/19, 199/21 in 35/24 – v nadaljevanju ZZdrS) in 56. členu ZZDej, medtem ko ZLD-1 kot *lex specialis* ugovora vesti ni urejal. Zato se je poskušalo smiselno razlagati 56. člen ZZDej, ki dopušča ugovor vesti zdravstvenih delavcev pri zdravniških posegih, ko ti niso v skladu z vestjo zdravstvenega delavca in z mednarodnimi pravili medicinske etike, pri čemer pa zdravstveni delavec ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči. Urejanje pravice do ugovora vesti z ZLD-1 je bilo po mnenju Vlade nujno, ker 56. člen ZZDej uporablja povsem druge izraze in pravil iz tega zakona tudi z različnimi metodami razlage ni bilo mogoče jasno in določno prenesti na farmacevtske strokovne delavce. Vlada navaja, da tudi Kodeks lekarniške deontologije pravice do ugovora vesti izrecno ne ureja, temveč v 14. členu le določa, da je farmacevtski strokovni delavec za svoje delo odgovoren pred svojo vestjo, pacientom in družbo. Poudarja, da je zakonodajalec s spremembo ZLD-1 zagotovil določnost ureditve in predvidljivost ravnanja tako za paciente oziroma obvezno zavarovane osebe kot tudi za zdravstvene delavce oziroma farmacevtske strokovne delavce z ureditvijo v obliki absolutne prepovedi ugovora vesti in prioritizacijo pacientovih pravic. Vlada meni, da prepoved ugovora vesti za farmacevtske strokovne delavce nedvomno sledi javnemu interesu trajne in nemotene preskrbe prebivalstva z zdravili in zagotavljanja farmacevtske obravnave. Ureditve naj bi bila primerna, saj naj bi zagotavljala, da pacient prejme zdravilo oziroma farmacevtsko obravnavo neodvisno od verskega, filozofskega oziroma drugega prepričanja farmacevtskega strokovnega delavca. Zaradi velike razpršenosti prebivalstva in omejenosti strokovnega kadra naj bi bila omejitev pravice do ugovora

vesti nujna. Zakonodajalec naj bi pri tehtanju pravic pacienta in pravice farmacevtskega strokovnega delavca ocenil, da je omejitev primerna, nujna in sorazmerna.

6. Ustavno sodišče je odgovor Državnega zbora in mnenje Vlade poslalo predlagatelju. Glede odgovora Državnega zbora predlagatelj navaja, da Državni zbor (enako kot Vlada v mnenju) praktično ne polemizira s pravno teorijo in s stališči predlagatelja, ki so obširno in izčrpno podprta s stališči Ustavnega sodišča, temveč predvsem obširno opisuje zakonodajni postopek, pri čemer ni jasno, kako naj bi to utemeljilo ustavno skladnost izpodbijane ureditve. Poudarja, da iz mnenja ZPS, ki ga povzema Državni zbor, ne izhaja, da bi bilo treba ugovor vesti na področju lekarniške dejavnosti izključiti oziroma da bi bila izpodbijana ureditev ustavnoskladna. Meni, da kritična stališča ZPS iz njenega mnenja glede prvotno predlagane določbe 21.a člena ZLD-1 v celoti in popolnoma veljajo tudi za izpodbijano določbo. Navaja tudi, da izključitev možnosti uveljavljanja ugovora vesti ne bo pozitivno vplivala na število farmacevtskih strokovnih delavcev, temveč bo zaradi izpodbijane določbe farmacevtskih strokovnih delavcev kvečjemu še manj. Ponovno poudarja, da izpodbijani ukrep za dosego sicer legitimnega cilja ni nujen in da izpodbijana določba velja tako za zdravila kot tudi za izdelke za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja, katerih stroški se večinoma ne krijejo v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja in pri katerih morebitni kasnejši prejem ne more povzročiti nobenih nepopravljivih ali težko popravljivih posledic za pacienta.

7. V odgovoru na mnenje Vlade predlagatelj navaja, da izpodbijani 21.a člen ZLD-1 za farmacevtske strokovne delavce, ki pri izvajalcih lekarniške dejavnosti izdajajo zdravila in izdelke za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja, pomeni dejanski odvzem pravice do ugovora vesti in s tem izvotlitev pravice iz 46. člena Ustave, zato je z njim v neskladju. Po mnenju predlagatelja bi lahko zakonodajalec to pravico za farmacevtske strokovne delavce (z zakonom) kvečjemu omejil, popolnoma zaničati pa jim je ne bi smel. Stališče, da je človekovo pravico iz 46. člena Ustave na določenih področjih oziroma za določene dejavnosti dopustno absolutno izključiti (konkretno, da izpodbijani 21.a člen ZLD-1 ne pomeni izvotlitve pravice iz 46. člena Ustave), naj bi nasprotovalo tako njeni zgodovinski razlagi kot tudi sistemski razlagi pomena zakonskega pridržka iz 46. člena v zvezi s petim odstavkom 15. člena Ustave. Predlagatelj vztraja, da izpodbijani ukrep ni nujen, saj izpodbijana določba velja tako za zdravila (izdana na recept ali brez njega) kot tudi za izdelke za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja, katerih stroški se večinoma ne krijejo v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja in pri katerih morebitni kasnejši prejem ne more povzročiti nobenih nepopravljivih ali težko popravljivih posledic za pacienta, saj v teh primerih njegovo življenje oziroma zdravje ni (neposredno) ogroženo. Predlagatelj nasprotuje razlikovanju med zdravstvenimi delavci z vidika "povzročanja" oziroma zgolj "omogočanja" škode pri trajnem in nemotenem zagotavljanju zdravstvenih storitev vsem pacientom oziroma obvezno zavarovanim osebam pod enakimi pogoji in meni, da so vsi zdravstveni delavci v povsem oziroma vsaj v bistvenem v enakih pravnih položajih. Poudarja, da v zakonodajnem gradivu ni ničesar, kar bi potrjevalo, da je dosedanja ureditev za farmacevtske strokovne delavce, ki jim je omogočala uveljavljanje ugovora vesti v skladu s 56. členom ZZDej, kakorkoli (dodatno) krnila (zmanjševala) trajnost in nemotenost preskrbe prebivalstva z zdravili oziroma njihovo farmacevtsko obravnavo ali onemogočala enak dostop do storitev lekarniške dejavnosti ne glede na katerokoli osebno okoliščino pacienta. Navedeno po mnenju predlagatelja že samo zase zanika nujnost take korenite spremembe možnosti uveljavljanja ugovora vesti za farmacevtske strokovne delavce. Predlagatelj vztraja, da bi zakonodajalec cilj izpodbijane ureditve lahko dosegel z milejšimi ukrepi in da zagotovitev popolnoma trajne in nemotene (neprekinjene) preskrbe z zdravili oziroma farmacevtske obravnave vsem prebivalcem pod enakimi pogoji tako in tako po naravi stvari nikoli ni in ne bo mogoča, kar naj bi kazalo na to, da zakonodajalec ustavno dopustnih ciljev po naravi stvari ne more zasledovati resnično, dosledno in sistematično, kakor je treba, da izpodbijani ukrep prestane test legitimnosti. Predlagatelj navaja še, da se Vlada ne opredeljuje do njegovih argumentov, da je izpodbijani ukrep nesorazmeren v ožjem pomenu besede, temveč ob enostranskem, izoliranem sklicevanju zgolj na "prioritizacijo pacientovih pravic" neupravičeno in neobzirno popolnoma zanemari bistvene negativne, škodljive posledice izpodbijane določbe za farmacevtske strokovne delavce, ki želijo uveljavljati ugovor vesti, saj jim izpodbijana ureditev preprečuje, da bi živeli in delali v skladu s svojimi etičnimi načeli oziroma svojo vestjo, tj. na dostojanstven način, ki spoštuje in omogoča posameznikovo avtonomijo in identiteto ter njegovo duševno in moralno integriteto.

B. – I.

8. V skladu z enajsto alinejo prvega odstavka 23. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20, 92/21 in 22/25 – v nadaljevanju ZUstS) lahko zahtevo za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil, vloži reprezentativni sindikat za območje države za posamezno dejavnost ali poklic, če so ogrožene pravice delavcev.

9. V obravnavani zadevi zahtevo vlaga Sindikat farmacevtov Slovenije kot član Konfederacije sindikatov Slovenije PERGAM, ki je reprezentativni sindikat za poklic farmacevt/farmaceutka. V dokaz prilaga odločbo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve o reprezentativnosti in konfederalno pogodbo o združitvi predlagatelja s Konfederacijo sindikatov PERGAM. V skladu z drugim odstavkom 10. člena Zakona o reprezentativnosti sindikatov (Uradni list RS, št. 13/93 – v nadaljevanju ZRSin) se za sindikate, reprezentativne na podlagi prvega odstavka 9. člena ZRSin,¹ šteje, da imajo odločbo o reprezentativnosti, če je bila odločba izdana zvezi oziroma konfederaciji, v katero so združeni. Glede na navedeno je pogoj reprezentativnosti izpolnjen.

10. Glede na naravo pravice do ugovora vesti, ki je povezana ne le z odpovedovanjem osebnim prepričanjem pod pritiskom delovnopравnih sankcij (tudi z realno možnostjo izgube zaposlitve), temveč tudi s spoštovanjem osebnega dostojanstva posameznika, in pri kateri se posledice zanikanja oziroma izključitve pravice do ugovora vesti praviloma izražajo tudi v notranji moralni osebnostni stiski (notranja razklanost, občutki krivde, sramu in tesnobe, izguba osebne integritete), Ustavno sodišče šteje, da je izpolnjena tudi procesna predpostavka ogroženosti pravic delavcev.

B. – II.

Ureditev pravice do ugovora vesti v Ustavi in mednarodnopravnih instrumentih

Ustavna raven

11. Člen 46 Ustave določa, da je ugovor vesti dopusten v primerih, ki jih določi zakon, če se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb. Vezanost pravice na primere, ki jih določi zakon, na prvi pogled kaže na tako širok zakonski pridržek,² da je določitev vsebine pravice dejansko v celoti (popolnoma) prepuščena zakonodajalcu, kar bi pomenilo, da gre pravzaprav za zakonsko pravico. Vendar proti takemu pomenu določbe govorijo jezikovna, sistemska in zgodovinska razlaga 46. člena Ustave. Že naslov te ustavne določbe (*pravica do ugovora vesti*) in njena umestitev v poglavje o človekovih pravicah pomenita, da gre za človekovo pravico. Enak zaključek izhaja tudi iz ustavodajnega gradiva. V Delovnem osnutku Ustave Republike Slovenije in Osnutku Ustave Republike Slovenije je bila pravica vezana na ugovor vesti zoper opravljanje vojaške dolžnosti. Upoštevajoč mnenja, izražena v razpravi, jo je ustavodajalec razširil in opredelil kot človekovo pravico. Zakonska ureditev pravice je bila predvidena zaradi tega, ker vseh primerov ugovora vesti ni bilo mogoče vnaprej predvideti.³ Iz ustavodajnega gradiva je prav tako razvidno, da je ustavna komisija najprej želela, da se z Ustavo na splošno prizna pravica do ugovora vesti. Po premisleku je prišla do spoznanja, da takšne pravice kar na splošno ni mogoče priznati, saj pomeni posameznikovo nasprotovanje pravnemu redu. Zato sta se tako ustavna komisija kot kasneje skupščina kot ustavodajalec odločili, da pravico do ugovora vesti določita le pogojno, in sicer tako, da njeno izvrševanje ne posega v pravice in svoboščine drugih.⁴ Pravica do ugovora vesti je torej človekova pravica, ki ima tako kot vsaka človekova pravica svoje ustavno zagotovljeno jedro, v katero zakonodajalec ne sme poseči.⁵

12. Člen 46 Ustave je tesno povezan z 41. členom Ustave, ki ureja svobodo vesti in v prvem odstavku določa, da je izpovedovanje vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju svobodno.⁶ Gre za t. i. pozitivni vidik vere in drugih opredelitev. Predmet varstva pravice iz 41. člena Ustave so opredelitve in prepričanja s področja etike oziroma morale, zlasti vsa teistična, ateistična in neteistična prepričanja. V tem smislu lahko taka prepričanja opredelimo tudi kot svetovnonazorske

opredelitve, torej kot filozofske ali ideološke teorije oziroma kot miselne sisteme, ki razlagajo človeka, njegovo bistvo in svet, v katerem prebiva, lahko tudi, čeprav ne nujno, z neke višje, metafizične ravni.⁷ To pomeni, da razne politične, znanstvene, estetske, zgodovinske in druge opredelitve ali prepričanja ne sodijo v okvir varstva 41. člena Ustave, temveč jih varujejo druge ustavne določbe (npr. svoboda izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave ali svoboda znanosti in umetnosti iz 59. člena Ustave).⁸ Vendar tudi glede prepričanj, ki lahko uživajo varstvo po 41. členu Ustave, ni mogoče reči, da je že vsako izmed njih avtomatično deležno varstva iz te določbe. Šele če notranje in zunanje lastnosti prepričanja kažejo na njegovo konsistentnost, tehtnost, resnost, kohezivnost in pomembnost, je utemeljen sklep, da gre za vero oziroma drugo prepričanje v smislu 41. člena Ustave.⁹ Pri tem država seveda ne sme ocenjevati, ali je taka vera oziroma prepričanje v teološkem oziroma v filozofskem smislu (ne)resnično oziroma (ne)legitimno.¹⁰

13. Pozitivni vidik svobode vere iz prvega odstavka 41. člena Ustave posamezniku zagotavlja, da svojo vero prosto izpoveduje sam ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, s poukom, izpolnjevanjem verskih dolžnosti, bogoslužjem in opravljanjem verskih obredov. Pozitivna verska svoboda torej zagotavlja (ustno ali pisno, zasebno ali javno) izražanje vere oziroma pripadnosti veri, vključno z molitvami in širjenjem verskih resnic, varovana pa so tudi ravnanja, ki pomenijo izpolnjevanje verskih pravil (bogoslužja, obredi, rituali, procesije, uporaba verskih oblačil, simbolov ipd.). Na splošno je mogoče reči, da ustavno zagotovljena verska svoboda praviloma vključuje navzven zaznavna ravnanja, ki so pomembno povezana s posameznikovim verskim prepričanjem. Vendar to ne pomeni, da so varovana prav vsa ravnanja, ki bi jih versko prepričanje zgolj spodbudilo ali bi nanje vplivalo s kakršno koli intenzivnostjo. Ustavno varstvo zajema zgolj tista ravnanja, ki so tako tesno povezana z bistvom verskega prepričanja, da brez njih verska svoboda za posameznika postane pomembno okrnjena. Zato splošno zavezujoče in versko nevtralne zakonske zapovedi in prepovedi, namenjene varstvu drugih občečloveških vrednot, pomenijo omejitve te človekove pravice le tedaj, ko se nanašajo na tiste manifestacije religioznega, ki dosegajo navedeno intenziteto. Zapovedi in prepovedi ravnanj, ki tega standarda intenzivnosti ne dosegajo, ne morejo pomeniti posega v svobodo vere.¹¹ Smiselno enako velja tudi za druge, neverske oziroma nekonfesionalne svetovnonazorske opredelitve in prepričanja.¹²

14. Pomembno je poudariti, da v okviru pravice iz 46. člena Ustave niso varovana vsa tista prepričanja oziroma ravnanja, ki jih varuje 41. člen Ustave, temveč je predmet varstva te človekove pravice bistveno ožji. Pravica do ugovora vesti namreč lahko varuje samo prepričanja, povezana s pravico človeka do življenja (obstoja), ki so konsistentna, tehtna, resna, kohezivna in pomembna. Poseben položaj ustavne določbe o nedotakljivosti človekovega življenja izhaja iz dejstva, da brez njenega učinkovitega varstva ni mogoče uživanje drugih pravic in temeljnih svoboščin.¹³ Gre za prepričanja o nastanku, obstoju in končanju življenja, ki so v pomembnem delu povezana tudi z vprašanji o spoštovanju človekovega dostojanstva. Človekovo življenje, pa tudi fizična in psihična celovitost človeka ter človekovo dostojanstvo tudi po stališču Ustavnega sodišča pomenijo visoko ustavno varovane vrednote v hierarhiji človekovih pravic.¹⁴

15. Poleg tega že sam 46. člen Ustave določa še dodatno omejitev, in sicer, da je ugovor vesti dopusten le, če se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb.¹⁵ V skladu s tretjim odstavkom 15. člena Ustave so sicer vse človekove pravice in temeljne svoboščine lahko omejene samo s pravicami drugih (in v primerih, ki jih določa Ustava). V primeru pravice do ugovora vesti pa 46. člen Ustave posebej poudarja pravice in svoboščine drugih oseb, kar še dodaja težo pravicam in svoboščinam tistih, ki bi jih uresničevanje pravice do ugovora vesti lahko prizadelo, in zožuje polje predmeta varstva te pravice.

16. Člen 46 Ustave v določenem pogledu pomeni tudi dodatno (močnejše) varstvo nekaterih prepričanj, varovanih že v 41. členu Ustave, saj omogoča, da posameznik ta prepričanja izraža kljub temu, da takšna ravnanja načeloma (če niso dopustna zaradi ugovora vesti) pomenijo odklonitev dolžnosti, ki jih nalaga pravo, oziroma kršitev prava. Tudi zato mora biti ugovor vesti dopusten le izjemoma, saj drugače pravni sistem ne bi deloval. Izjeme se v pravu razlagajo ozko.

17. Tako torej 46. člen Ustave dopolnjuje svobodo vesti, zagotovljeno v 41. členu Ustave. Iz razlogov, navedenih v 15. in 16. točki obrazložitve, ga je treba razlagati ozko, in sicer tako z vidika obsega in kakovosti prepričanj, ki so varovana v okviru te človekove pravice, kot tudi z vidika ustavnopravno upoštevni manifestacij teh prepričanj.

18. To tudi pomeni, da niso varovana prav vsa ravnanja, ki bi jih zgoraj navedena prepričanja spodbudila ali bi nanje vplivala s kakršno koli intenzivnostjo. Dejanja ali opustitve, ki niso tesno povezane oziroma so zgolj oddaljeno povezane s prepričanji, varovanimi v okviru 46. člena Ustave, niso predmet varstva. Varovana so le tista ravnanja oziroma oblike vedenja (manifestacije), ki so tesno, razumno in intenzivno povezane z bistvom teh prepričanj. Zapovedi in prepovedi ravnanj, ki tega standarda ne dosegajo, že na ravni Ustave ne morejo pomeniti posega v pravico do ugovora vesti.

Raven mednarodnega prava in prava Evropske unije

19. Mednarodni instrumenti priznavajo ugovor vesti v okviru določb o pravici do svobode misli, vesti in vere. Člen 18 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (Uradni list SFRJ, št. 7/91, in Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92 – v nadaljevanju MPDPP) vsakomur zagotavlja svobodo izražanja vere in prepoved prisile, ki bi to svobodo lahko ogrozila. Odbor za človekove pravice je v splošni pripombi št. 22 (11. točka) potrdil, da ugovor vesti spada na področje uporabe 18. člena MPDPP.¹⁶ Vendar pa MPDPP priznava, da lahko za svobodo izražanja posameznikovega prepričanja veljajo takšne omejitve, ki jih določa zakon in so potrebne za zaščito temeljnih pravic in svoboščin drugih (tretji odstavek 18. člena MPDPP). Zato tudi v mednarodnem pravu ta pravica ni absolutna. Odbor za človekove pravice v splošni pripombi št. 28 (5. točka) navaja, da "morajo države pogodbenice zagotoviti, da se tradicionalni, zgodovinski, verski ali kulturni odnosi ne uporabljajo za upravičevanje kršitev pravice žensk do enakosti pred zakonom in enakega uživanja vseh pravic iz Pakta".¹⁷

20. EKČP, drugače kot Ustava, ugovora vesti izrecno ne ureja. Njegovo varstvo ESČP zagotavlja v okviru 9. člena EKČP, ki ureja svobodo mišljenja, vesti in vere. Kot izhaja iz drugega odstavka 9. člena EKČP, se sme svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon in če je to v demokratični družbi nujno zaradi varstva javne varnosti, za varovanje javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi. Na področju ugovora vesti države uživajo široko polje proste presoje. Iz odločitve ESČP v zadevi *Pichon in Sajous proti Franciji* izhaja, da se farmacevti v primerih, kadar je izdaja kontracepcijskega sredstva zakonita in jo je predpisal zdravnik ter kadar lahko posameznik to sredstvo dobi izključno v lekarni, ne morejo sklicevati na svoje versko prepričanje kot razlog za odrek izdaje kontracepcijskega sredstva. Farmacevti lahko namreč svoje versko prepričanje izražajo na različne načine zunaj poklicne sfere, zaradi česar nepriznavanje ugovora vesti farmacevtu v takšnem primeru ne pomeni posega v njegovo pravico do svobode mišljenja, vesti in vere iz prvega odstavka 9. člena EKČP. ESČP se po drugi strani do vprašanja pravice do ugovora vesti farmacevta v primeru (ne)izdaje (predpisanega) sredstva za umetno prekinitev nosečnosti še ni opredelilo. Je pa v odločitvah v zadevah *Grimmark proti Švedski*¹⁸ in *Steen proti Švedski*¹⁹ sprejelo stališče, da ugovor vesti babice, ki iz verskih razlogov ne želi sodelovati pri postopku umetne prekinitve nosečnosti, spada v polje varstva pravice do svobode mišljenja, vesti in vere iz prvega odstavka 9. člena EKČP. Vendar je ESČP v obravnavanih zadevah presodilo, da švedska zakonodaja, ki babicam ne omogoča uveljavljanja pravice do ugovora vesti, ni v nasprotju s pravico iz prvega odstavka 9. člena EKČP, in je pritožbi zavrnilo kot očitno neutemeljeni.

21. Tudi v pravu Evropske unije je pravica do ugovora vesti, drugače kot v Ustavi, varovana v okviru pravice do svobode vesti in vere iz prvega odstavka 10. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 202, 7. 6. 2016 – v nadaljevanju Listina). Ta pravica vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih. Za razliko od EKČP Listina ureja pravico do ugovora vesti. V drugem odstavku 10. člena Listine je določeno, da se pravica do ugovora vesti prizna v skladu z nacionalnimi ureditvami, ki urejajo uresničevanje te pravice. Kot je razvidno iz Pojasnil k Listini o temeljnih pravicah (UL C 303, 14. 12. 2007), pravica, zagotovljena v prvem odstavku 10. člena Listine, ustreza pravici, ki jo zagotavlja 9. člen EKČP, in ima v skladu s tretjim odstavkom 52. člena

Listine enak pomen in obseg. Zato je treba pravico do ugovora vesti na podlagi prava Evropske unije razlagati enako kot po EKČP oziroma sodni praksi ESČP.²⁰

B. – III.

Presoja z vidika pravice do ugovora vesti iz 46. člena Ustave

22. Ustavno sodišče je moralo najprej presoditi, ali izpodbijana ureditev, ki farmacevtskim strokovnim delavcem odvzema pravico do ugovora vesti, sploh sega na področje urejanja te človekove pravice oziroma ali pravica do ugovora vesti na področju lekarniške dejavnosti spada v jedro te človekove pravice. Ustavno sodišče je moralo pri tej presoji opraviti objektivno normativno oceno, pri kateri je upoštevalo zlasti stopnjo neposrednosti povezave med ravnanji (delovnimi obveznostmi) farmacevtskih strokovnih delavcev in neželenimi posledicami, ki jih z uveljavljanjem ugovora vesti želijo preprečiti.

23. Farmacevtski strokovni sodelavci v okviru svojih delovnih obveznosti izdajajo zdravila in svetujejo glede njihove varne, pravilne in učinkovite uporabe. Gre za ravnanja, ki so del zakonsko urejene zdravstvene dejavnosti in pomenijo izvrševanje predpisane poklicne dolžnosti v okviru javne službe.²¹ Farmacevtski strokovni delavci pri tem ne odločajo o zdravstvenem posegu, ga tudi ne izvajajo, ne presojajo njegove medicinske utemeljenosti in ne povzročajo neposredno posledic, ki jih z ugovorom vesti želijo preprečiti (glej kriterij intenzivne povezanosti v 18. točki obrazložitve te odločbe). Ključno je vprašanje, ali določena dejanja odločilno vplivajo na nastanek posledice. Vloga farmacevtskih strokovnih delavcev je praviloma posredna in nepovzročitvena: izvršujejo odločitev, ki je bila sprejeta drugje v okviru sistema zdravstvenega varstva. Tudi kadar farmacevtski strokovni delavec izda zdravilo ali drug izdelek za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja brez poprejšnje odločitve zdravnika (npr. brez recepta), sam nikoli neposredno ne poseže v osebnostno sfero tistega, ki mu je izdelek namenjen, v njegove odločitve ali ravnanja. Ustavno sodišče tako ocenjuje, da so lekarniške storitve (in s tem delovne obveznosti farmacevtskih strokovnih delavcev) od povzročitve neželenih posledic oddaljene in, objektivno gledano, ne morejo ogroziti posameznikove vesti oziroma njegovega verskega, filozofskega ali drugega prepričanja o nastanku, obstoju in končanju življenja, človekovi fizični in psihični celovitosti ter njegovem dostojanstvu v tolikšni meri, da bi morala biti ta prepričanja ustavnopravno varovana v okviru 46. člena Ustave.

24. Glede na navedeno izpodbijana ureditev ne pomeni omejevanja človekove pravice iz 46. člena Ustave in zato ne more biti z njo v neskladju.²²

Presoja z vidika načela enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave

25. Predlagatelj zatrjuje tudi neskladje izpodbijane določbe z načelom enakosti pred zakonom (drugi odstavek 14. člena Ustave), ker so farmacevti edina skupina zdravstvenih delavcev, ki ne morejo uveljavljati ugovora vesti, čeprav delujejo v okviru javne zdravstvene službe tako kot zdravniki, medicinske sestre in drugi zdravstveni delavci, ki to možnost imajo.

26. Splošno načelo enakosti iz drugega odstavka 14. člena Ustave terja, da zakonodajalec v bistvenem enake položaje ureja enako, v bistvenem različne položaje pa različno. Če zakonodajalec v bistvenem enake položaje ureja različno ali v bistvenem različne položaje ureja enako, mora za to obstajati razumen razlog, stvarno povezan s predmetom urejanja (ustavno dopusten razlog).²³ Za presajo o tem, katere podobnosti in razlike v položajih so bistvene, je treba izhajati iz predmeta pravnega urejanja,²⁴ pri čemer mora primerjava upoštevati vse vidike, značilnosti ipd., ki ponazarjajo naravo in namen primerjanih prvin oziroma njihovo bistvo.²⁵

27. Predlagatelj neskladje z načelom enakosti pred zakonom utemeljuje s splošno navedbo, da so farmacevtski strokovni delavci, ki pri izvajalcih lekarniške dejavnosti izdajajo zdravila in izdelke za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja, edina skupina zdravstvenih delavcev, ki nima pravice do ugovora vesti. Seznam poklicev zdravstvenih delavcev, njihove kvalifikacije, delovno področje in

poklicna dejavnost so določeni v Prilogi 1 (Seznam poklicev zdravstvenih delavcev) Odredbe o seznamu poklicev za zdravstveno dejavnost (Uradni list RS, št. 111/22, 90/24 in 93/25). Iz navedenega seznama izhaja, da obstaja kar 36 poklicev zdravstvenih delavcev. Člen 56 ZZDej zgolj splošno določa, da zdravstveni delavec lahko odkloni zdravstveni poseg, če sodi, da ni v skladu z njegovo vestjo in z mednarodnimi pravili medicinske etike. O svojem ugovoru vesti mora obvestiti zdravstveni zavod, ki mora to upoštevati, vendar mora pacientom zagotoviti možnost za nemoteno uveljavljanje pravic s področja zdravstvenega varstva. Zdravstveni delavec ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči.

28. Vendar zgolj splošna ureditev v 56. členu ZZDej ne pomeni, da imajo prav vsi poklici zdravstvenih delavcev pravico do ugovora vesti. To izhaja že iz jezikovne in namenske razlage 56. člena ZZDej. Posege po naravi stvari izvajajo zgolj zdravniki (s pomočjo medicinskega osebja, ki je neposredno udeleženo), ne pa tudi na primer profesorji, fizioterapevti, logopedi ipd., ki jih našteva omenjeni vir. Tudi pravni pojem "mednarodna pravila medicinske etike" kaže na to, da ta določba ne velja za vse skupine zdravstvenih delavcev, temveč le tiste, ki neposredno sodelujejo pri zdravstveni oskrbi (npr. sanitarni tehnik in profesor praviloma ne sodelujeta pri zdravljenju). Ne nazadnje tudi tretji odstavek 56. člena ZZDej, ki določa, da zdravstveni delavec ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči, nakazuje, da se ta določba ne nanaša na vse zdravstvene delavce, saj si praktično ni mogoče zamisliti, da bi vse skupine zdravstvenih delavcev (na primer radiološki inženir, sanitarni inženir, zobni protetik ipd.) izvajale nujno medicinsko pomoč.²⁶ Zakonodajalec mora primere, ko oceni, da je določeni skupini zdravstvenih delavcev treba priznati pravico do ugovora vesti, urediti posebej, prilagojeno njihovi poklicni dejavnosti. Zakonodajalec je na področju zdravstvene dejavnosti specialno določil možnost uveljavljanja ugovora vesti le za poklic zdravnika oziroma zdravnice.²⁷ Zato je Ustavno sodišče izpodbijano ureditev z vidika načela enakosti pred zakonom lahko presojalo le z vidika primerjave položajev farmacevtskih strokovnih delavcev in zdravnikov.

29. Z vidika povzročanja neželenih posledic, ki jih farmacevtski strokovni delavci želijo preprečiti z ugovorom vesti, lekarniške storitve niso primerljive z zdravstvenimi storitvami, ki jih opravljajo zdravniki: zdravnik neposredno odloča o indikaciji in izvaja poseg, s katerim povzroči posledico, medtem ko farmacevtski strokovni delavec zdravilo praviloma izda v okviru že sprejete odločitve v zdravstvenem sistemu in ima na nastanek takšne posledice, objektivno gledano, le posreden in oddaljen vpliv (glej tudi kriterij intenzivne povezanosti v 18. točki ter 23. in 24. točko obrazložitve te odločbe). Prav tako, kot je pojasnjeno v 23. točki obrazložitve te odločbe, tudi kadar farmacevtski strokovni delavec izda zdravilo ali drug izdelek za podporo zdravljenja in ohranitev zdravja brez poprejšnje odločitve zdravnika (npr. brez recepta), sam nikoli neposredno ne poseže v osebnostno sfero tistega, ki mu je izdelek namenjen, v njegove odločitve ali ravnanja. V tem je pomembna razlika s tistimi zdravstvenimi delavci, ki, kot je bilo pojasnjeno, neposredno izvedejo zdravstveni poseg na posamezniku. Zato farmacevtski strokovni delavci in zdravniki niso v primerljivih položajih in zakonodajalec pravico do ugovora vesti za ti dve skupini zdravstvenih delavcev lahko različno ureja. Glede na navedeno 21.a člen ZLD-1 ni v neskladju z načelom enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave.

C.

30. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 21. člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka v zvezi s petim odstavkom 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11, 70/17 in 35/20) v sestavi: predsednik dr. Rok Čeferin ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, mag. Nina Betetto, dr. Primož Gorkič, Dr. Dr. Klemen Jaklič (Oxford ZK, Harvard ZDA), dr. Rajko Knez, dr. Neža Kogovšek Šalamon, dr. Rok Svetlič in dr. Katja Šugman Stubbs. Odločbo je sprejelo s sedmimi glasovi proti dvema. Proti sta glasovala sodnika Jaklič in Svetlič, Sodnik Svetlič je dal odklonilno ločeno mnenje. Sodnici Kogovšek Šalamon in Šugman Stubbs ter sodnika Gorkič in Knez so dali pritrdilna ločena mnenja.

dr. Rok Čeferin
Predsednik

¹ Na podlagi prvega odstavka 9. člena ZRSin so v panogi, dejavnosti, poklicu, občini oziroma širši lokalni skupnosti ali v organizaciji reprezentativni sindikati, ki so združeni v zvezo ali konfederacijo sindikatov, ki je reprezentativna za območje države.

² Za zakonski pridržek označuje teorija primere, ko Ustava pri posamezni človekovi pravici vnaprej predvidi, da se ta lahko omeji z zakonom (F. Testen v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 201).

³ Glej Miro Cerar in Gorazd Perenič (ur.), Nastajanje slovenske ustave: izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991), II. zvezek, Državni zbor Republike Slovenije, Ljubljana 2001, str. 475–492.

⁴ Prav tam. Glej tudi M. Cerar, Ugovor vesti – pravica ali dolžnost?, dostopno na: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10227> (29. 8. 2025).

⁵ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-65/21 z dne 4. 7. 2024 (Uradni list RS, št. 60/24), 11. točka obrazložitve.

⁶ V drugem odstavku 41. člena Ustave je določeno, da se nihče ni dolžan opredeliti glede svojega verskega ali drugega prepričanja (negativni vidik svobode vere). V skladu s tretjim odstavkom 41. člena Ustave imajo starši pravico, da v skladu s svojim prepričanjem zagotavljajo svojim otrokom versko in moralno vzgojo. Usmerjanje otrok glede verske in moralne vzgoje mora biti v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo ter z njegovo svobodo vesti, verske in druge opredelitve ali prepričanja.

⁷ Zakon o verski svobodi (Uradni list RS, št. 14/07, 100/13 in 102/23 – ZVS) na več mestih omenja duhovnost. Pojem duhovnost je izrazito pluralen, večpomenski. SSKJ ga opredeljuje kot usmerjenost k nematerialnim vrednotam. Je sestavni del vsake – verske ali neverse – posameznikove osebne vrednostne opredelitve do vprašanj bivanja, sveta in univerzalnih povezav v njem. Ni istoveten z verskim prepričanjem, niti ni monopol religioznega. Verska duhovnost, ki je integralni del verskega izkustva oziroma prepričanja, je le ena od dimenzij v raznoterem spektru duhovnosti (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-92/07 z dne 15. 4. 2010, Uradni list RS, št. 46/10, in OdlUS XIX, 4, 75. točka obrazložitve in opomba 5).

⁸ Tako M. Orehar Ivanc v: L. Šturm (ur.), nav. delo, str. 446.

⁹ Takšno je tudi stališče Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP), ki je npr. v sodbi v zadevi *Campbell in Cosans proti Združenemu kraljestvu* z dne 25. 2. 1982 in v sodbi v zadevi *Leela Förderkreis E. V. in drugi proti Nemčiji* z dne 6. 11. 2008 zapisalo, da 9. člen Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) vključuje nazore, ki "dosegajo določeno stopnjo tehtnosti, resnosti, kohezivnosti in pomembnosti".

¹⁰ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-92/07, 75. točka obrazložitve.

¹¹ Omejitev izražanja vere, ki uživa varstvo 9. člena EKČP, na zgolj tiste zunanje manifestacije, ki pomenijo izvrševanje vere oziroma prepričanja v splošno sprejeti obliki, je uveljavljeno tudi v praksi ESČP. Tako npr. lekarnarjeve odklonitve nabave in prodaje kontracepcijskih tablet ESČP ni štel za izvrševanje vere oziroma prepričanja. ESČP je presodilo, da ni bilo poseženo v svobodo veroizpovedi pritožnikov, saj 9. člen EKČP ne zagotavlja vedno pravice posameznika, da se v javnosti vede v skladu s svojim verskim prepričanjem. ESČP je ocenilo, da dokler je prodaja kontracepcijskih izdelkov zakonita in se kontracepcijska sredstva lahko dobijo zgolj v lekarni s predpisanim receptom zdravnika, pritožnika ne smeta s svojimi osebnimi prepričanji pacientom onemogočati dostopa do predpisanih kontracepcijskih sredstev oziroma samovoljno odločati, da teh izdelkov ne bosta naročala in posledično prodajala (odločitev ESČP v zadevi *Pichon in Sajous proti Franciji* z dne 2. 10. 2001). Glej tudi B. Vermeulen v: P. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn in L. Zwaak (ur.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4. izdaja, Intersentia, Antwerpen – Oxford 2006, str. 762. Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-92/07, 84. točka obrazložitve.

¹² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-92/07, 79. točka obrazložitve.

¹³ Prav tam.

¹⁴ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-555/03, Up-827/04 z dne 6. 7. 2006 (Uradni list RS, št. 78/06, in OdlUS XV, 92), 24. točka obrazložitve.

¹⁵ Prim. L. Mišič, Ugovor vesti: med osebnim imperativom in svobodo vesti ter delovnimi obveznostmi, *Delavci in delodajalci*, št. 2–3 (2025), str. 241.

¹⁶ Dostopno na: <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1993/en/13375> (29. 8. 2025).

¹⁷ Dostopno na: <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2000/en/38892> (29. 8. 2025).

¹⁸ Odločitev ESČP v zadevi *Grimmark proti Švedski* z dne 11. 2. 2020, 22.–28. točka obrazložitve.

¹⁹ Odločitev ESČP v zadevi *Steen proti Švedski* z dne 11. 2. 2020, 17.–23. točka obrazložitve.

²⁰ V zvezi z 10. členom Listine za primerjavo glej sodbo Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju SEU) v zadevi *Achbita*, C-157/15, z dne 14. 3. 2017, v kateri je SEU odločilo, da je zaradi zasledovanja legitimnega cilja v določenih mejah treba omejiti svobodo veroizpovedi. SEU je uravnotežilo svobodo vere (vključno s pravico do njenega izpovedovanja) s svobodo gospodarske pobude. Menilo je, da je želja delodajalca, da bi ustvaril podobo nevtralnosti do strank, načeloma legitimen cilj.

²¹ Zdravstvena dejavnost na primarni ravni obsega osnovno zdravstveno dejavnost in lekarniško dejavnost (drugi odstavek 2. člena ZZDej). Tudi v skladu s prvim odstavkom 5. člena ZLD-1 je lekarniška dejavnost javna zdravstvena služba. Zakonodajalec je torej lekarniško dejavnost opredelil kot del zdravstvene dejavnosti, ki se opravlja kot javna služba.

²² Ustavno sodišče se v tej odločbi ni opredeljevalo do vprašanja dopustnosti uveljavljanja ugovora vesti farmacevtskih strokovnih delavcev v zvezi z izdajo zdravil, ki so potrebna pri evtanaziji oziroma pomoči pri prostovoljnem končanju življenja, ker postopka evtanazije in pomoči pri prostovoljnem končanju življenja v Republiki Sloveniji v času odločanja Ustavnega sodišča nista zakonsko dopustna (urejena). Sicer pa je Zakon o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja (EPA 1920-IX), ki je bil na zakonodajnem referendumu 23. 11. 2025 zavržen, v tretjem odstavku 32. člena določal, da se v 21.a člen ZLD-1 doda nov drugi odstavek, ki bi farmacevtskim strokovnim delavcem dopustil uveljavljati ugovor vesti, če bi izdajanje učinkovin za pomoč pri prostovoljnem končanju življenja in podpornih zdravil za pomoč pri prostovoljnem končanju življenja nasprotovalo njihovim temeljnim osebnim prepričanjem in vesti.

²³ Glej na primer odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-512/18 z dne 23. 4. 2020 (Uradni list RS, št. 74/20, in OdlUS XXV, 8), 10. točka obrazložitve.

²⁴ Npr. odločbe Ustavnega sodišča št. Up-217/14 z dne 7. 2. 2018 (OdlUS XXIII, 19), 10. točka obrazložitve, št. U-I-391/18 z dne 14. 11. 2019 (Uradni list RS, št. 70/19, in OdlUS XXIV, 19), 14. točka obrazložitve, in št. U-I-209/23 z dne 13. 3. 2025 (Uradni list RS, št. 25/25), 5. točka obrazložitve.

²⁵ Tako npr. odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-201/19 z dne 12. 5. 2022 (Uradni list RS, št. 74/22, in OdlUS XXVII, 11), 23. točka obrazložitve, in št. U-I-780/21 z dne 1. 12. 2022 (Uradni list RS, št. 157/22, in OdlUS XXVII, 31), 23. točka obrazložitve.

²⁶ Pojem nujna medicinska pomoč opredeljuje npr. 12. točka 2. člena Zakona o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08, 55/17 in 177/20 – ZPacP) in 43. člen ZZdrS.

²⁷ Člen 9 ZZdrS določa:

"Zdravnik lahko odkloni zdravniški poseg, če sodi, da ni v skladu z njegovo vestjo, in če ne gre za nujno zdravniško pomoč. O svojem ugovoru vesti mora bolnika pravočasno obvestiti in ga napotiti k drugemu usposobljenemu zdravniku, če pa je zaposlen, mora o zavrnitvi posega obvestiti svojega delodajalca."